

Position Paper:

“Ondersteuning (tijdelijk) minder zelfredzame jongvolwassenen richting optimale ontwikkeling en participatie”

Dit is het position paper van de G40 themagroep Sterke Keten over met betrekking tot de ondersteuning van minder zelfredzame jongvolwassenen richting optimale ontwikkeling en participatie. Het paper is ambtelijk voorbereid en op een tweetal bestuurlijke sessies doorgesproken. Het paper dient als denkkader voor initiatieven met betrekking tot kwetsbare jongeren en de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt. Dit paper geeft houvast in onze gesprekken met de maatschappelijke partners en departementen over wat er moet gebeuren om de positie van jongvolwassenen te versterken. Het paper is geen eindstation, maar juist een startpunt. Het paper daagt ons uit om te blijven nadenken over deze thema's en wordt regelmatig geüpdatet.

1. Aanleiding

Het kunnen ontwikkelen van talenten en kwaliteiten is een belangrijk fundament voor een stabiel en gelukkig leven. Een grote meerderheid van de jongvolwassenen (16 – 27 jaar) in Nederland is zelf goed in staat om dit fundament te leggen, tot uiting komend in een geschikte opleiding of baan. Er is ook een groep die dit veel minder makkelijk afgaat of die daar veel meer tijd voor nodig heeft. Deze groep is minder zelfredzaam, en heeft vaak problemen op één of meer leefgebieden.

Volgens een berekening van het NJI gaat het om circa 15 procent van de 16-27 jarigen, die op enigerlei wijze in een kwetsbare positie verkeert. Wij vinden het zorgelijk dat een deel van de jongvolwassenen in Nederland niet in staat is zich optimaal te ontwikkelen. Het zet hen op een grote achterstand, die hen de rest van hun leven kan blijven achtervolgen. Wij willen dat voorkomen. Niet alleen omdat dit voor henzelf beter is, maar ook omdat het de maatschappij veel oplevert. Jongvolwassenen zonder startkwalificatie zijn bijvoorbeeld vaker afhankelijk van een uitkering, hebben een minder goede gezondheid en bevinden zich vaker in het criminaliteit: de financiële en maatschappelijke gevolgen daarvan zijn enorm.

2. Hoofddoel

We willen dat de élke jongvolwassene uiteindelijk kans krijgt de eigen weg te vinden in de samenleving en weet mee te doen. Jongeren die dat niet of nog niet op eigen kracht kunnen, moeten op samenhangende en effectieve steun kunnen rekenen op alle nodige levensdomeinen. We kunnen dat niet alleen voor elkaar krijgen. Samenwerking met werkgevers, onderwijs – en zorgpartijen en het Rijk is essentieel.

3. Hoe gaan we dat bereiken?

Ons doel kunnen we alleen behalen als we jongvolwassenen écht centraal zetten, aansluitend bij hun leefwereld. Een “one size fits all” aanpak werkt niet; voor elke jongvolwassene is de vraag aan de orde wat de passende stappen zijn om de eigen zelfredzaamheid te versterken. Draait het om bestaanszekerheid? Dan is de zorg voor stabiliteit in inkomen en woonplek essentieel. Draait het om een plek verwerven op de arbeidsmarkt? Dan zijn begeleiding en afgestemde zorg cruciaal. Of alleen maar meer tijd om uit te vinden wat de goede studiekeuze is wanneer een eerdere keuze verkeerd is uitpakkt. Het moet niet uitmaken of een jongvolwassene wel of geen startkwalificatie heeft of 16 of 24 jaar is: centraal moet staan wat de jongvolwassene echt nodig heeft om verder te komen.

Jongvolwassenen zijn ook zoveel als mogelijk zelf aan zet. Zij staan centraal staan bij het bedenken van oplossingen. Zij zijn ook nauw betrokken bij de vormgeving van hun eigen traject. Geef ook ervaringsdeskundigen een rol; zij kunnen ook helpen bij het verder ontwikkelen van het beleid. Zij weten als geen ander wat jongvolwassenen nodig hebben.

4. Wat is daarvoor nodig?

Er is veel aandacht voor jongvolwassenen in een kwetsbare positie. Er lopen pilots om vernieuwende vormen van onderwijs uit te testen, er wordt een IBO Kwetsbare Jongeren uitgevoerd en de huidige arbeidsmarkt biedt veel perspectief. Wij juichen deze ontwikkelingen uiteraard van harte toe.

Om jongvolwassenen centraal te zetten, is er nog een verdiepingsslag nodig. Onder 4.1 lichten we toe wat wij, als gemeenten, gaan doen om deze verdiepingsslag te maken. Onder 4.2 en 4.3 zetten we uiteen welke uitdagingen wij zien voor het onderwijs en werkgevers en waarover wij met hen in gesprek zijn. In 4.4. gaan we in op de benodigde samenwerking. Tot slot wordt onder 4.5 uiteengezet wat gemeenten nodig hebben van het Rijk om jongeren écht centraal te zetten.

4.1. Gemeentelijke rol

Binnen de G40 weten we wat we moeten doen om jongvolwassenen beter toe te rusten. Een betere afstemming tussen onderwijs en arbeidsmarkt en niet te vergeten de zorg is hard nodig. We zijn bereid om daarvoor de hand in eigen boezem te steken. We zetten dan ook alles op alles om jongvolwassenen, één voor één, op hun eigen manier en tempo, te ondersteunen en begeleiden zodat zij zich maximaal kunnen ontwikkelen. Om dit te realiseren zetten wij in op:

- *Ontkokering en werken over de domeinen heen, ook waar het om huisvesting gaat.*
- *Inhoudelijke kennisdeling: “gemeente voor gemeente en regio voor regio”.*
- *Zorgen dat er een vertrouwenspersoon is die kan meekijken en helpen*
- *Jongeren betrekken bij het ontwikkelen van beleid.*
- *In kaart brengen van het klantenbestand zodat we de resultaten van onze inspanningen inzichtelijk kunnen maken.*
- *Voorzien in gestructureerd overleg met alle betrokken partijen waarin zo nodig ook casuïstiek kan worden opgeschaald.*

4.2. De rol van het onderwijs

Onderwijsinstellingen moeten zorgen dat ze blijvend aansluiten op de (veranderende) arbeidsmarkt. Zeker voor minder zelfredzame jongvolwassenen vraagt dit om maatwerk, extra ondersteuning en nauwe samenwerking met werkgevers, gemeenten en andere partijen uit het sociaal domein. Het onderwijs zet samen met deze partijen al in op¹:

- *Meer mogelijkheden tot praktijkleren.*
- *Meer aandacht voor mbo-2 leerlingen.*
- *Mogelijkheid tot verlenging leerloopbaan van jongere die meer tijd nodig heeft (ongeacht opleidingsniveau).*

4.3. De rol van de arbeidsmarkt

Het tekort aan personeel wordt steeds voelbaarder en nijpender voor werkgevers. Waar onderwijs zijn best doet om aan te sluiten op de arbeidsmarkt, moeten werkgevers flexibeler worden in het

¹ Er heeft onder meer al een wetswijziging plaatsgevonden: Wet educatie en beroepsonderwijs inzake regionale samenwerking voortijdig schoolverlaten en jongeren in een kwetsbare positie (7 maart 2018, kamerstuk 34812)

aannemen van personeelsleden die niet direct het juiste profiel hebben. Voor de arbeidsmarkt betekent dit:

- *Denken in skills en krachten in plaats van functies en kwetsbaarheden.*
- *Een verschuiving van diploma's naar erkende certificering.*
- *Grotere verantwoordelijkheid op het gebied van scholing van nieuw en bestaand personeel.*
- *Met elkaar het gesprek aan welke kennis en vaardigheden voor de banen van de toekomst nodig zijn. En vervolgens ook de partijen aanmoedigen om allerlei vormen van scholing en opleiding te organiseren voor deze banen.*

4.4. Samenwerking

Gemeenten, onderwijsinstellingen, zorgpartijen en bedrijven zijn primair aan zet om jongvolwassenen op weg te helpen. Deze partijen moeten bestuurlijk en ambtelijk goede samenwerkingsafspraken maken. Gemeenten voelen zich als regisseur verantwoordelijk voor deze samenwerking. De samenwerking wordt een succes wanneer alle partijen tevoren ook hun inzet, betrokkenheid, capaciteit en beschikbare budgetten kenbaar maken waarmee de vrijblijvendheid eruit gaat en beter op resultaten kan worden gestuurd.

De Themagroep Sterke Keten spreekt daarnaast nadrukkelijk uit het partnerschap met de MBO-raad verder vorm te willen geven. Door het partnerschap aan te gaan kan er ook goede verbinding worden gelegd met de Mbo-kwaliteitsagenda's en het thema Leven Lang Ontwikkelen binnen de arbeidsmarktregio's. In de Kwaliteitsagenda's is het thema kwetsbare jongeren ook een van de speerpunten. Dit thema wordt in gezamenlijkheid met de MBO-raad nader uitgewerkt in één of meerder bestuurlijke themabijeenkomsten.

4.5. Van het Rijk

Op bovenstaande punten wordt momenteel al flink ingezet. Het Rijk, gemeenten, onderwijs en arbeidsmarkt hebben de handen in één geslagen om onderwijs en arbeidsmarkt beter op elkaar aan te laten sluiten. Een mooie ontwikkeling die wij met aandacht volgen en aanmoedigen.

Er zijn echter ook zaken die het gemeenten moeilijk maakt om jongvolwassenen echt centraal te zetten. Om gemeenten in staat te stellen hun werk goed uit te voeren, is de volgende medewerking van het Rijk nodig:

- *Inrichten gewenste governance.* Gemeenten willen - om integraal knelpunten op te kunnen lossen - een vierjaren-planning van wat de gezamenlijke departementen voorbereiden aan landelijke wet- en regelgeving voor jongeren en waarover de WRR, Onderwijsraad en SER adviseren. Gemeenten willen op hun beurt eens in de vier jaar een integraal regionaal plan opstellen voor minder zelfredzame jongvolwassenen met ondersteuning van het Rijk, en niet langer -zoals nu- met verschillende departementen aparte kwaliteitsafspraken maken met aparte prestatiebeloningen en verschillende termijnen, maar verwachten ook een integrale benadering vanuit de ministeries.
- *Leeftijdsgrenzen in wetgeving gelijk trekken tussen 16 en 27 jaar.* Momenteel kunnen uiteenlopende domeinen niet goed met elkaar schakelen door barrières die samenhangen met leeftijdsgrenzen. De leeftijdsgrenzen in wetgeving moeten daarom worden gelijkgetrokken tussen 16 en 27 jaar. Dit impliceert onder andere dat schuldhulpverlening al op jongere leeftijd

kan worden gestart, dat nazorg na school en jeugdzorg doorlopen tot 23 jaar, tenzij de jongere dat niet nodig vindt en dat de RMC-wetgeving doorloopt tot 27 jaar.

- *Gegevensuitwisseling makkelijker maken.* Momenteel kunnen uiteenlopende domeinen niet goed met elkaar schakelen door barrières die samenhangen met leeftijdsgrenzen en uitwisseling van gegevens. Om gemeenten in staat te stellen om de jongvolwassenen centraal te zetten, moet gegevensuitwisseling makkelijker kunnen.
- *Mogelijkheid tot escalatie.* Er zijn cases die lokale en regionale partijen niet tot oplossing kunnen brengen. Soms ligt dat aan hoe het is georganiseerd, soms is echt botsende regelgeving aan de orde. In het geval van botsende regelgeving is een route nodig om departementen te betrekken bij een concrete casus die zich niet lokaal laat oplossen. Een centrale ingang voor die escalatie bij de verschillende betrokken departementen is daarbij van belang.
- *De juiste middelen om maatwerk te leveren.* Gemeenten moeten in staat worden gesteld om maatwerk te realiseren. Maatwerk vergt energie, tijd en professionals met veel expertise. Een opgave kan alleen verwezenlijkt worden als de middelen toereikend zijn. Financiële en uitvoeringsverantwoordelijkheden moeten zoveel mogelijk op hetzelfde niveau belegd zijn, zodat de financiële gevolgen van bepaalde overwegingen inzichtelijk worden. Om integraal te kunnen werken is het van belang dat middelen zoveel mogelijk ontschot ter beschikking worden gesteld en moet er gewaakt worden voor negatieve prikkelwerking.